

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง มาตรการควบคุมโรคไข้เลือดออก
กรณีศึกษาในพื้นที่เขตปทุมวัน

จัดทำโดย นายไพโรจน์ หล้าสีลี
ตำแหน่ง เจ้าพนักงานสาธารณสุขชำนาญงาน
สังกัด ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาล สำนักงานเขตปทุมวัน

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารมหานครระดับต้น รุ่นที่ ๓๔
สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒

คำนำ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารมหานคร ระดับต้น รุ่นที่ ๓๔ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาและหามาตรการควบคุมโรคไข้เลือดออกให้ลดลงในพื้นที่เขต ปทุมวันแต่เนื่องจากสภาพภูมิประเทศและพื้นที่ของกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่เป็นชุมชนเมืองอาศัย อยู่กันอย่างแออัด มีการเดินทางของประชาชนเข้ามาทำงานและเป็นที่พักอาศัยจำนวนมาก ประกอบกับในชุมชนมีพื้นที่เป็นแหล่งน้ำซึ่งเหมาะสมกับการเจริญเติบโตของลูกน้ำยุงลาย อีกทั้งยังขาดความร่วมมือของประชาชนในการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออก จึงเอื้อต่อการมีผู้ป่วยเป็นไข้เลือดออก จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้การบริหารจัดการป้องกันโรคไข้เลือดออกไม่สามารถดำเนินการเป็นรูปแบบเฉพาะตัวได้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้จัดทำได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงได้จัดทำมาตรการควบคุมโรคไข้เลือดออก กรณีศึกษาในพื้นที่เขตปทุมวัน เพื่อป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออก รวมทั้งจัดรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนได้เห็นถึงความสำคัญของโรคไข้เลือดออกและสามารถป้องกันโรคได้ด้วยตัวเอง อันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การควบคุมโรคไข้เลือดออกในพื้นที่เขตปทุมวันมีผู้ป่วยลดลงและบรรลุเป้าหมายได้ในที่สุด

ผู้จัดทำขอขอบพระคุณหัวหน้าฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาล สำนักงานเขตปทุมวัน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาล เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในการจัดทำรายงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนานักบริหาร ส่วนการพัฒนาการบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกตลอดการศึกษาอบรมในครั้งนี้ และหวังว่ารายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจและผู้ที่ศึกษาค้นคว้าต่อไป

ไพโรจน์ หล้าสีลี

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

สารบัญ

หลักการและเหตุผล	๓
วัตถุประสงค์	๓
เป้าหมาย	๔
ความรู้ที่ใช้ในการจัดทำรายงาน	๔
- ความรู้เชิงบริหารจัดการที่นำมาใช้คือทฤษฎี ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม (KAP)	๔
- ปรับทัศนคติในการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย (Attitude or Affection)	๕
- ปรับพฤติกรรมการดำเนินการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน (Practice or Behavior)	๕
- เผยแพร่ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดให้แหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย เป็นเหตุรำคาญ	๖
- หลักการมีส่วนร่วม	๗
- การนำหลัก SWOT Anylysis มาวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของการป้องกันโรคไข้เลือดออก	๘
กรอบแนวทางการดำเนินการ	๙
ระยะเวลาดำเนินการ	๑๐
งบประมาณ	๑๑
แนวทางการติดตามและประเมินผล	๑๑
ข้อเสนอแนะ	๑๒

๑. มาตรการควบคุมโรคไข้เลือดออก กรณีศึกษาในพื้นที่เขตปทุมวัน

๒. หลักการและเหตุผล

โรคไข้เลือดออกได้ถูกบรรจุในแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ ๒๐ ปี ระยะที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๕ และแผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ด้านที่ ๑ มหานครปลอดภัยมิติที่ ๑.๖ ปลอดภัยคนเมือง อาหารปลอดภัย ปัจจุบันสถานการณ์โรคไข้เลือดออกในพื้นที่เขตปทุมวัน ยังมีการระบาดต่อเนื่องตลอดทั้งปีและมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จากสถิติผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกเขตปทุมวัน ปี พ.ศ.๒๕๕๕ มีผู้ป่วยจำนวน ๑๓๓ คนใน ปี พ.ศ.๒๕๕๖ มีผู้ป่วยจำนวน ๒๔๒ คน ในปี พ.ศ.๒๕๕๗ มีผู้ป่วยจำนวน ๑๗๒ คน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ มีผู้ป่วยจำนวน ๒๗๗ คน ในปี พ.ศ.๒๕๕๙ มีผู้ป่วย จำนวน ๗๔ คน และในปี พ.ศ.๒๕๖๐ มีผู้ป่วย จำนวน ๑๖๐ คน ในปี พ.ศ.๒๕๖๑ มีผู้ป่วยจำนวน ๑๗๒ คน แต่เนื่องจากสภาพภูมิประเทศและพื้นที่ของกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่เป็นชุมชนเมืองอาศัยอยู่กันอย่างแออัด ในพื้นที่เขตปทุมวันเป็นแหล่งเศรษฐกิจ มีการเดินทางของประชาชนเข้ามาทำงานและเป็นที่พักอาศัยจำนวนมาก มีพื้นที่เป็นแหล่งน้ำซึ่งเหมาะสมกับการเจริญเติบโตของลูกน้ำยุงลาย อีกทั้งยังขาดความร่วมมือจากประชาชนในการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออก จึงเอื้อต่อการมีผู้ป่วยเป็นไข้เลือดออก

ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการแพร่ระบาดของโรค ได้แก่ สภาพภูมิอากาศแปรปรวน ชนิดและความเป็นอยู่และธรรมชาติของยุงที่เป็นพาหะ การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีเอื้ออำนวยต่อการแพร่ระบาด สำนักงานเขตปทุมวัน มีพื้นที่ ตารางกิโลเมตร แบ่งออกเป็น ๔ แขวง ประกอบด้วย แขวงรองเมือง แขวงวังใหม่ แขวงปทุมวัน แขวงลุมพินี มีประชากร จำนวน ๔๘,๐๐๐ คน (ข้อมูล ณ วันที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๒) ประกอบด้วยชุมชน ๑๗ แห่ง สถานประกอบการประมาณ ๑,๓๐๐ แห่ง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งธุรกิจ มีกิจการเชิงพาณิชย์ ร้านอาหาร สถานบันเทิง แพลต อาคารพักอาศัยเชิงพาณิชย์และมีประชากรแฝงเข้ามาใช้บริการในพื้นที่และผ่านเข้า- ออก จำนวนมาก เนื่องจากมีสถานีขนส่งสถานีรถไฟหัวลำโพง อีกทั้งยังมีผู้ค้าจุดผ่อนผัน ๑๐ จุด สถานการณ์ดังกล่าวทำให้การบริหารจัดการป้องกันโรคไข้เลือดออกไม่สามารถดำเนินการเป็นรูปแบบเฉพาะตัวได้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาล สำนักงานเขตปทุมวัน ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงได้จัดทำมาตรการควบคุมโรคไข้เลือดออก กรณีศึกษาในพื้นที่เขตปทุมวัน ในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของเขตปทุมวัน เพื่อป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออก รวมทั้งจัดรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนได้เห็นถึงความสำคัญของโรคไข้เลือดออกและสามารถป้องกันโรคได้ด้วยตัวเอง อันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การควบคุมโรคไข้เลือดออกในพื้นที่เขตปทุมวันบรรลุเป้าหมายได้ในที่สุด

๓. วัตถุประสงค์

- ๓.๑ เพื่อรณรงค์ประชาสัมพันธ์จัดการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายอย่างต่อเนื่อง
- ๓.๒ เพื่อฉีดพ่นสารเคมียุงลายตัวแก่ที่เป็นพาหะนำโรคครอบคลุมเต็มพื้นที่
- ๓.๓ เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในพื้นที่
- ๓.๔ เพื่อควบคุมและลดจำนวนผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกปี ๒๕๖๒ ในพื้นที่เขตปทุมวัน เทียบกับจำนวนผู้ป่วยปี ๒๕๖๑ (มีจำนวน ๑๗๒ คน)

๔. เป้าหมาย

ดำเนินกิจกรรมการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชนพื้นที่เขตปทุมวัน ๑๗ ชุมชน ให้ได้ร้อยละ ๑๐๐ โดยเข้าดำเนินการรณรงค์ป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชนครบทั้ง ๑๗ ชุมชน มีประธานชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนเป็นแกนนำ และในพื้นที่ หมู่บ้าน สถานศึกษา ศาสนสถาน ผู้ครอบครองอาคารสถานที่เป็นแกนนำทั้งภาครัฐ และเอกชน สถานประกอบการ พื้นที่รกร้างว่างเปล่า และพื้นที่อื่นๆ ดังนี้

๔.๑ กิจกรรมการสำรวจและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายเป็นประจำทุกเดือน

๔.๒ กิจกรรมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในชุมชน เช่น แจกเอกสารประชาสัมพันธ์ แจกจุลินทรีย์ชนิดเม็ด กำจัดลูกน้ำยุงลาย และให้ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก

๔.๓ กิจกรรมการปรับปรุงสภาพสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมไม่ให้เป็นแหล่งแพร่โรค

๔.๔ ชุมชนที่มีผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกได้รับการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคภายใน ๒๔ ชั่วโมง ภายหลังจากได้รับแจ้งตามใบรายงานผู้ป่วย รง.๕๐๖ สำนักอนามัย และจากประชาชนโดยการฉีดพ่นหมอกควันกำจัดยุงลาย

๕. ความรู้เชิงบริหารจัดการที่นำมาใช้คือทฤษฎี ความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรม (KAP)

๕.๑ ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกแก่ประชาชน (Knowledge or Cognition)

โรคไข้เลือดออก เป็นโรคติดต่อที่เป็นปัญหาทางด้านสาธารณสุข โดยมียุงลายเป็นพาหะนำเชื้อไวรัสเด็งกี (Dengue Virus) มี ๔ สายพันธุ์ มี Atigen ร่วมกันบางชนิด จึงทำให้เกิด Cross reaction และ Cross protection ได้ระยะสั้นๆถ้ามีการติดเชื้อชนิดใดชนิดหนึ่งแล้วจะมีภูมิคุ้มกันต่อเชื้อนั้นไปตลอดชีวิต (Permanent immunity) แต่จะมีภูมิคุ้มกันไวรัสเด็งกีชนิดอื่นอีก ๓ ชนิด ในช่วงระยะเวลาสั้นๆหลังจากนั้น ถ้ามีการติดเชื้อไวรัสเด็งกีชนิดอื่นๆที่ต่างจากครั้งแรกถือว่าการติดเชื้อซ้ำ (Secondary dengue infection) จึงเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดโรคไข้เลือดออกเป็นการให้ความรู้กับประชาชนในเรื่องสาเหตุการเกิดโรค วิธีการดูแลป้องกันตนเองและบุคคลใกล้ชิดมิให้เป็นโรคหรือพาหะนำโรคการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ เช่นจัดทำประกาศ สำนักงานเขตสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบวิทยุโทรทัศน์เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการต่างๆจัดกิจกรรมทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายทุก ๗ วัน

อาการของโรคไข้เลือดออก สังเกตอาการผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก มีลักษณะไข้สูงเฉียบพลันประมาณ ๒-๗ วัน เบื่ออาหาร หน้าแดง ปวดศีรษะ คลื่นไส้ อาเจียน ปวดท้อง บางรายมีจุดเลือดสีแดงขึ้นตามตัวและแขน ถ่ายอุจจาระดำ เนื่องจากมีเลือดออกอาจทำให้เกิดภาวะช็อค ในรายที่เกิดอาการช็อค สังเกตได้จากที่ขาด ผู้ป่วยซึม หหมดสติตัวเย็น และอาจเสียชีวิตได้สำหรับผู้ป่วยที่ติดเชื้อไข้เลือดออกแล้วไม่มีอาการ หรือมีอาการเล็กน้อย เมื่อร่างกายหายจากการเจ็บป่วยจะมีภูมิคุ้มกันต่อเชื้อนั้นตลอดชีวิต ความรุนแรงขึ้นกับอายุ ภาวะภูมิคุ้มกันความรุนแรงของเชื้อ

สาเหตุและการแพร่ระบาด ยุงลายบ้านและยุงลายสวน ล้วนเป็นพาหะนำเชื้อไวรัสเด็งกีมาสู่คนโดยยุงลายไปกัดผู้ป่วยซึ่งมีเชื้อไวรัสเด็งกีในกระแสเลือดเชื้อจะเข้าไปเจริญเติบโตในผนังกระเพาะ

อาหารของยุง และเพิ่มจำนวนมากขึ้น จึงออกจากผนังกระเพาะอาหารเข้าไปสู่ต่อมน้ำลายของยุงและพร้อมเข้าสู่ร่างกายคนที่ถูกยุงกัดในครั้งต่อไปเมื่อยุงลายปล่อยเชื้อเข้าไปยังคนที่ถูกกัดแล้วเชื้อจะฟักตัวอยู่ประมาณ ๕-๘ วัน ก็จะทำให้เกิดอาการของโรคได้ การแพร่ระบาดมักจะเกิดในฤดูฝนและอากาศร้อนขึ้น

๕.๒ ปรับทัศนคติในการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย (Attitude or Affection)

หมายถึง ให้ประชาชนสังเกตและเฝ้าระวังสถานที่ที่มีน้ำขังได้ในระยะเวลาเกินกว่า ๗ วัน ซึ่งยุงลายสามารถวางไข่ และพัฒนาเป็นลูกน้ำได้โดยยุงลายชอบวางไข่ตามภาชนะน้ำขังโดยน้ำนั้นใสสะอาดหรือวางไข่อยู่ในพื้นที่แฉะๆ (ซึ่งมักมีน้ำขังเมื่อฝนตก) ไข่ของยุงลายทนต่อความแห้งได้นานนับเดือน การแพร่ระบาดของยุงลายโดยสังเกตจากดัชนีการสำรวจความชุกชุมของลูกน้ำยุงลาย

การเฝ้าระวังโรค หมายถึง กิจกรรมอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบการเฝ้าสังเกตติดตามศึกษาโรคภัยไข้เจ็บ ตามหลักทางวิทยาการระบาด ทั้งคนที่เป็โรค คนที่มีการติดเชื้อ ตั้งแต่ก่อนมีอาการป่วย ในเหตุส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมสถานะของแหล่งโรค ตลอดจนตรวจการก่อโรคตามลักษณะนิเวศวิทยาของมันด้วย

๕.๓ ปรับพฤติกรรมกรรมการดำเนินการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน (Practice or Behavior) มีดังนี้

๑. จัดการสุขาภิบาลที่พักอาศัยมีผลต่อการป้องกันโรคไข้เลือดออก การป้องกันโรคโดยกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดโรคไข้เลือดออกโดยสังเกตจากดัชนีความชุกชุมของยุงลาย ค่า HI และ CI เพื่อประกอบการพิจารณาว่าพื้นที่ใดอาจเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออก

๒. การควบคุมการแพร่ระบาดของโรค การดำเนินงานในพื้นที่เมื่อพบผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกอย่างรวดเร็ว เพื่อลดการแพร่กระจายการติดเชื้อในพื้นที่นั้นๆ ควรมุ่งเน้นตัดวงจรการแพร่ระบาดของโรค โดยการพ่นสารเคมีกำจัดยุงลายควบคู่กับการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

๕.๓.๑ จัดหามาตรการการควบคุมและกำจัดยุงลาย มีหลายวิธีการเลือกใช้วิธีที่เหมาะสมและปลอดภัยต่อคน สัตว์เลี้ยงและสิ่งแวดล้อม รวมถึงความสะดวกในการดำเนินการและค่าใช้จ่ายซึ่งวิธีการต่างๆมีดังนี้

๑. การกำจัดและลดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ได้แก่ ปิดภาชนะเก็บน้ำ คั่วภาชนะที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ทำลายวัสดุที่อาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง

๒. การกำจัดลูกน้ำยุง มีหลายวิธีดังนี้

๒.๑ วิธีทางกายภาพ เช่น เปลี่ยนถ่ายน้ำหรือเทน้ำจากภาชนะน้ำทุกๆ ๗ วัน

๒.๒ วิธีทางชีวภาพ เช่น ปล่อยปลากินลูกน้ำ แมลงดับเต่า ตัวอ่อนแมลงปอ

๒.๓ วิธีใช้สารเคมี เช่น สารเคมีฟอส เหมาะสำหรับใส่ในภาชนะเก็บน้ำใช้ ส่วนน้ำดื่มสายชู ผงซักฟอก หรือเกลือแกง เหมาะสำหรับขำตุ้กับข้าว

๓. กำจัดยุงตัวเต็มวัยโดยการพ่นสารเคมีกำจัดยุง มีทั้งผลิตภัณฑ์ชนิดพ่นฝอยละเอียด พ่นหมอกควัน

๔. ป้องกันไม่ให้ถูกยุงกัด เช่นนอนกางมุ้ง ใช้ยาจุดไล่ยุง ใช้สารทาผิวหนังป้องกันยุง ไข้ไม่ตียุง

๕.๓.๒ เผยแพร่ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดให้แหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำ

ยุ้งกลายเป็นเหตุรำคาญ ลงวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๕ แหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุ้งลายหมายความว่า แหล่งที่ตรวจพบลูกน้ำหรือตัวโม่งของยุ้งลาย ตั้งแต่ ๑ ตัวขึ้นไปจะถือว่าเป็นเหตุรำคาญ ซึ่งราชการส่วนท้องถิ่นเจ้าพนักงานท้องถิ่นและเจ้าพนักงานสาธารณสุขสามารถดำเนินการควบคุมได้ มีขั้นตอนการดำเนินการ

- ในกรณีพบว่าอาคารหรือสถานที่ใด(ของเอกชน)มีแหล่งเพาะพันธุ์ยุ้งลายให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นและเจ้าพนักงานสาธารณสุขหรือผู้ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นแจ้งหรือแนะนำให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งนั้นปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาตามสมควร

- หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำภายในกำหนดเวลาให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ดังนี้

(๑) ออกคำสั่งเป็นหนังสือตามมาตรา ๒๘

(๒) หากผู้รับคำสั่งไม่แก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ ๒ ประการ คือ

๑) ลงโทษผู้รับคำสั่งโดยการเปรียบเทียบปรับตามมาตรา ๘๕

๒) ดำเนินการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุ้งลายนั้นได้เอง ตามสมควรแก่เหตุเพื่อการป้องกันโรคไข้เลือดออก และสามารถคิดค่าใช้จ่ายจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารนั้นได้ถ้าเหตุรำคาญนั้นเกิดจากการกระทำ การละเลย หรือการยินยอมของเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารสถานที่นั้น

- กรณีที่ตรวจพบแหล่งเพาะพันธุ์ยุ้งลายในที่หรือทางสาธารณะเจ้าพนักงานท้องถิ่นอาจดำเนินการดังนี้

(๑) หากทราบว่าแหล่งเพาะพันธุ์ยุ้งลายนั้นเกิดจากการกระทำของบุคคลใดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นออกคำสั่งเป็นหนังสือตามมาตรา ๒๗ ให้บุคคลนั้นปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนดได้ ซึ่งหากไม่ปฏิบัติตามคำสั่งให้ดำเนินการลงโทษ โดยการเปรียบเทียบปรับตามมาตรา ๘๕

(๒) แต่ถ้าไม่ปรากฏเกิดจากบุคคลใดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นสั่งการให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขดำเนินการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์นั้นได้ (โดยการถม ระบายน้ำทิ้ง คว่ำ หรือใส่สารเคมีกำจัดยุ้ง แล้วแต่กรณีที่เหมาะสม)

- กรณีที่เป็นอาคารที่รกร้าง หรือก่อสร้างไม่เสร็จ ซึ่งไม่ปรากฏเจ้าของชัดเจนและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุ้งลาย ให้ราชการส่วนท้องถิ่นดำเนินการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์นั้นได้

๕.๓.๓ วิธีการตรวจสอบลูกน้ำยุงลาย

ให้ตรวจดูภาชนะหรือเศษวัสดุที่มีน้ำขังในหรือนอกอาคาร ว่ามีลูกน้ำ หรือตัวโม่งยุงลายหรือไม่ (จากสถิติโดยทั่วไปลูกน้ำในภาชนะหรือเศษวัสดุที่มีน้ำขังจะเป็นลูกน้ำยุงลาย ร้อยละ ๙๕ ขึ้นไป)

- หากพบว่ามีลูกน้ำ หรือตัวโม่ง ให้พิจารณาลักษณะเบื้องต้นของลูกน้ำหรือตัวโม่งยุงลาย ดังนี้ เมื่อเคาะภาชนะน้ำนั้นให้เกิดเสียงดัง ลูกน้ำ หรือตัวโม่งจะดำดิ่งลงก้นภาชนะ หรือเมื่อเปิดฝาภาชนะ (เช่น โถง/ตุ่มน้ำ) ลูกน้ำ หรือตัวโม่งจะดำดิ่งลงก้นภาชนะ หรือเมื่อส่องไฟฉายลงในภาชนะลูกน้ำ หรือตัวโม่งจะดำดิ่งลงก้นภาชนะมีปฏิกริยาอย่างใดอย่างหนึ่งข้างต้น ให้ถือว่าเป็นลูกน้ำยุงลายให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นออกคำแนะนำเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารปรับปรุงแก้ไขและดูแลมิให้เกิดขึ้นอีก

- ในกรณีแนะนำแล้วไม่ปฏิบัติตาม และยังคงพบลูกน้ำยุงลายอีก ให้เจ้าพนักงานฯ เก็บตัวอย่างลูกน้ำในภาชนะนั้นประมาณ ๑-๕ ตัว ใส่ในแอลกอฮอล์ (๕-๑๐%) ปิดขวดให้สนิท แล้วนำไปตรวจสอบ คุณลักษณะของลูกน้ำยุงลาย ด้วยกล้องจุลทรรศน์โดยดูที่อวัยวะ Come Scale ในห้องปฏิบัติการเพื่อยืนยันผล แล้วเสนอให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นออกคำสั่งตามขั้นตอนต่อไป

๕.๓.๔ หลักการวางแผน (Planning) คือการกำหนดแผนงาน ขั้นตอน วิธีการและกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้การดำเนินการสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๓.๕ การให้บริการ (Service) บุคลากรในฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพเทศบาลทุกระดับมีหน้าที่ให้บริการส่งเสริมพัฒนาด้านสุขภาพและสร้างสังคมแห่งสุขภาพให้กับประชาชนโดยการป้องกันดูแลและควบคุมหยุดยั้งการแพร่ระบาดของโรคให้เร็วที่สุด และเฝ้าระวังการกระจายของโรค

๕.๓.๖ หลักการประสานงาน (Cooperation) คือการทำงานประสานร่วมกันระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือบุคคลกับหน่วยงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๓.๗ การประชาสัมพันธ์ (Public Relation) มี ๓ ประการได้แก่

๑. การบอกกล่าวหรือชี้แจงเผยแพร่ การดำเนินงาน ผลงาน กิจกรรมตลอดจนข่าวสารของหน่วยงานให้ประชาชนได้รู้จัก เข้าใจ และเลื่อมใสเกิดความรู้สึกที่ดีต่อองค์กร

๒. การป้องกันและแก้ไขความเข้าใจผิด การป้องกันมิให้ประชาชนเกิดความเข้าใจผิดในหน่วยงาน แต่เมื่อองค์กรประสบปัญหาดังกล่าวจะต้องรีบดำเนินการแก้ไขโดยด่วนอย่างเหมาะสมทันต่อเหตุการณ์

๓. การสำรวจประชามติ คือการสำรวจความรู้สึกนึกคิดของประชาชนว่าต้องการหรือไม่ต้องการอะไร เพื่อจะสามารถตอบสนองสิ่งต่างๆให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

๕.๓.๘ หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมการวางแผนดำเนินการในการได้รับผลประโยชน์ในการดำเนินการกิจกรรมนั้นๆ ร่วมคิดว่าจะทำอะไรให้ชุมชน หมู่บ้านที่อยู่อาศัยของตนเองมีสภาพแวดล้อมที่ดีปราศจากโรคไข้เลือดออก

๕.๓.๙ การนำหลัก SWOT Analysis มาวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของการป้องกันโรคไข้เลือดออกมีดังนี้

Strength (จุดแข็ง)	Weakness (จุดอ่อน)
<p>๑.บุคคลากรของฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก สามารถเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี</p> <p>๒.บุคคลากรของฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาลและฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะพร้อมให้ความร่วมมือในการจัดอบรมให้ความรู้ป้องกันโรคไข้เลือดออก</p> <p>๓.สำนักงานเขตปทุมวันมีห้องประชุม มีความพร้อมในการจัดอบรม</p> <p>๔.คณะผู้บริหารของสำนักงานเขตปทุมวันให้ความสำคัญในการป้องกันโรคไข้เลือดออก</p>	<p>๑.บุคคลากรของฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาลด้านการควบคุมโรคมีย่านน้อย ประกอบกับต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึง เมื่อเปรียบเทียบกับขนาดของพื้นที่</p> <p>๒.สภาพพื้นที่รกร้าง และมีผู้ประกอบการประเภค้าของเก่าจำนวนมาก ทำให้มีปัญหาในเรื่องขยะมูลฝอยอันเป็นสาเหตุของแหล่งเพาะพันธุ์ยุง</p> <p>๓.การเข้าถึงข้อมูลการระบาดของโรคไข้เลือดออก เป็นไปอย่างล่าช้าไม่ทันเหตุการณ์</p> <p>๔.เอกสารการป้องกันโรคไข้เลือดออกไม่มีแปลเป็นภาษาต่างประเทศ</p>
Opportunity (โอกาส)	Threat (อุปสรรค)
<p>๑.ปัจจุบันอยู่ในช่วงของหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาติ มีเจ้าหน้าที่ทหารมาช่วยในการรณรงค์และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก</p> <p>๒.เป็นการสร้างภาพลักษณ์การบริการที่ดีให้กับฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาล สำนักงานเขตปทุมวัน</p> <p>๓.การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการลดอัตราการป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกของประชาชนพื้นที่เขตปทุมวัน</p> <p>๔.สำนักอนามัยให้การสนับสนุนด้านการพัฒนาความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงานแก่บุคคลากร</p> <p>๕.ประชาชนในแต่ละชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องโรคไข้เลือดออก และให้ความร่วมมือในการป้องกันโรคไข้เลือดออก</p>	<p>๑.ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการป้องกันโรคไข้เลือดออกและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุง</p> <p>๒.การปฏิบัติงานควบคุมโรคมักพบปัญหา เช่น บริเวณบ้านใกล้เคียงกับแหล่งการเกิดโรคไม่ต้องการให้ฉีดพ่นสาร</p> <p>๓.พื้นที่เขตปทุมวันมีประชากรแฝงจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัยใช้แรงงานเข้ามาทำงานในพื้นที่ไม่มีความรู้การป้องกันโรคไข้เลือดออก</p>

๖. กรอบแนวทางการดำเนินการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการมีผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกสูง เพื่อหาแนวทางในการป้องกันโรคไข้เลือดออก และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยมีวิธีการ ดังนี้

๖.๑ จัดทำโครงการเพื่อขออนุมัติ

๖.๒ ประสานความร่วมมือระหว่างงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ประธานชุมชน กรรมการชุมชน ผู้อำนวยการโรงเรียน สถานศึกษาต่างๆ ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักอนามัย เจ้าหน้าที่จากศูนย์บริการสาธารณสุขในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ฉีดพ่นหมอกควันกำจัดยุง

๖.๓ ดำเนินการประชาสัมพันธ์ แจกเอกสาร แผ่นพับ แก่ประชาชนทั่วไป และออกตรวจเยี่ยมผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกร่วมกับศูนย์บริการสาธารณสุขในพื้นที่ พร้อมเผยแพร่ความรู้และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

๖.๔ ประสานสถานพยาบาลต่างๆในพื้นที่ เช่น โรงพยาบาล ศูนย์บริการสาธารณสุข ตลอดจน คลินิกเอกชน เพื่อรับทราบข้อมูลผู้ป่วยในการประเมินสถานการณ์การระบาดของโรคไข้เลือดออก และจัดเจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการฉีดพ่นยุงอย่างเร่งด่วนและออกตรวจเยี่ยมผู้ป่วยไข้เลือดออกร่วมกับเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุขในพื้นที่

๖.๕ จัดทำแผนฉีดพ่นหมอกควันเพื่อกำจัดตัวแก่ยุงพร้อมแนะนำประชาชนปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อมิให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงแก่ชุมชน ศาสนสถาน โรงเรียน สถานประกอบการกิจกรรม รณรงค์ให้ความรู้ในการป้องกันโรคไข้เลือดออก เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงความรุนแรงของโรคไข้เลือดออกและเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก

๑. จัดกิจกรรมบริเวณสถานที่สาธารณะ เช่น ในสวนลุมพินี

รูปแบบของกิจกรรม จัดบอร์ดนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกเชิญชวนให้ประชาชนทำแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกและเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก

๒. จัดกิจกรรมในโรงเรียนและสถานศึกษา

รูปแบบของกิจกรรม จัดบอร์ดนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกเชิญชวนให้นักเรียน/นักศึกษาทำแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก เมื่อทำแบบทดสอบเสร็จเจ้าหน้าที่ตรวจสอบและให้คำแนะนำที่ถูกต้อง ทำกิจกรรมเสร็จทานอาหารว่าง

๓. รับสมัครตัวแทนชุมชนเป็นเจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกันโรคไข้เลือดออกจำนวน ๑๐ คน

๘. งบประมาณ

ไม่ใช้งบประมาณ ได้รับการสนับสนุน วัสดุสื่อประชาสัมพันธ์เอกสารแผ่นพับการป้องกันโรคไข้เลือดออก จากสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร

๙. แนวทางการติดตามและประเมินผล

๙.๑ แต่งตั้งคณะทำงานประกอบด้วย ประธานชุมชน ครู พยาบาล เจ้าหน้าที่ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาล สำนักงานเขตปทุมวันติดตามและประเมินผล

๙.๒ ประเมินผลจากการสำรวจภาชนะน้ำซึ่งจากบ้านเรือน โรงเรียน ศาสนสถาน สถานประกอบการ ค่า CI และค่า HI ลดลง มีค่าไม่เกิน ๑๐ เพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ จึงได้กำหนดตัวชี้วัดไว้ดังนี้

ตารางเปรียบเทียบตัวชี้วัดความสำเร็จ

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด(KPI)	วิธีการ/เครื่องมือ
ระดับผลผลิต(Output) -จัดประชุมให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่เขตปทุมวันให้มีความรู้เรื่องการป้องกันโรคไข้เลือดออก	-จัดประชุมเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก จำนวน ๒ ครั้ง	-รายงานประชุมภายหลังเสร็จสิ้นการประชุม
-สามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐและชุมชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออก	-มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐและชุมชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออก จำนวน ๒ กลุ่ม	-โดยใช้แบบรายงาน
-สามารถสร้างต้นแบบของชุมชนโรงเรียน/สถานศึกษา สถานประกอบการ สถานที่สาธารณะที่มีสภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย	-ต้นแบบของชุมชน โรงเรียน/สถานศึกษา สถานประกอบการ สถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐	-โดยใช้แบบรายงานชุมชน/โรงเรียน/สถานศึกษา/สถานประกอบการที่เป็นต้นแบบผ่านการประเมินสิ่งแวดล้อม ๑๐๐%
-สามารถลดอัตราการป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกของประชาชน ปี ๒๕๖๒ ในพื้นที่เขตปทุมวัน เมื่อเทียบกับปี ๒๕๖๑ (มี ๑๗๒ คน)	ประชาชนในพื้นที่เขตปทุมวัน ปี ๒๕๖๒ มีผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกลดลงร้อยละ ๘๐ (๓๔ คน)	โดยใช้สถิติจากกองควบคุมโรคไข้เลือดออก สำนักอนามัย

๑๐. ข้อเสนอแนะ

๑๐.๑ ควรมีการสนับสนุนจัดทำโครงการออกปฏิบัติงานนอกเวลาราชการเพื่อให้สามารถเข้าสำรวจภาวะแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายได้ครอบคลุมพื้นที่

๑๐.๒ กระตุ้นให้ภาคีเครือข่ายและประชาชนในพื้นที่ตระหนักในการจัดการดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชนไม่ให้แหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

๑๐.๓ จัดหางบประมาณสนับสนุนการออกปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ

๑๐.๔ จัดให้มีกิจกรรมการป้องกันโรค ไข้เลือดออกในสถานศึกษา เพื่อปลูกฝังให้เด็กนำไปปฏิบัติที่บ้าน และโน้มน้าวผู้ปกครองให้เข้าร่วมกิจกรรมการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายในบ้านเรือน